

nebo co do objemu, tajnosti nebo rafinovanosti podniku poškozujícího důchody státní;

b) zvláštní snaha, námaha nebo osobní nebezpečení, které spojeno bylo s objevením důchodkové závady (§ 4 cit. nař. ze dne 9. července 1896).

c) Dále na váhu padá, kolik úředních nálezů v kalendářním roce sepsala osoba činící nárok na odměnu, jakož i ta okolnost, jak velké prosté poplatky předepsány byly na základě dotčených nálezů (§ 3 cit. nař. ze dne 16. dubna 1897).

Osoby, k jichž úřední povinnosti přináležel sepsovati úřední nálezy o přestupcích zákonů o kolcích a přímých poplatcích, o dani z obratu cenných papírů a o kolku z hracích karet, pokud přestupky tyto trestají se bez zavedení řízení trestního, mohou býti odměněny za práci a čas vynaložený na sepsování takovýchto úředních nálezů (§ 1 cit. nař. ze dne 16. dubna 1897).

II. Nároku na odměnu nemají:

1. udavači, kteří opomenuli uvést jméno své nebo uvedli místo svého jména jméno nepravé (§ 304 ř. cel. a monop.);

2. odkryla-li nebo oznámila-li přestupek důchodkový osoba povinná k tomu svým úřadem nebo službou (dek. dv. kanc. ze dne 3. března 1836 č. 6996, sb. zák. pol. 64, sv. č. 48).

3. Nároku na odměnu za práci a čas vynaložený na sepsování dotčených nálezů o přestupcích zákonů o kolcích a přímých poplatcích atd. (srv. svrchu ad I. posl. odst.) nemají však finanční konceptní úředníci, jakož i jiní úředníci a zřízenci, kteří konají revisi kolků k příkazu řídicích úřadů finančních (§ 1 cit. nař. ze dne 16. dubna 1897).

4. Každý úředník, zřízenec nebo sluha u úřadu důchodkového, u strážě pohraniční nebo důchodkové, kterému lze přičísti vinu v účastenství nebo vůbec poklesek při spáchání nebo ukrytí přestupku důchodkového, zvláště vyzýval-li ku spáchání přestupku, zajišťoval pachateli pomoc nebo zatajení přestupku nebo jinakým způsobem podněcoval jej ku provedení přestupku nebo ku pokusu jeho.

5. Úředníci nebo zřízenci, kterým svěřeno jest vyhledávání skutkového podkladu přestupku důchodkového nebo vyšetřování obviněného (§ 27 trest. zák. důchod).

Postliminium (jus postliminii).

I. Pojem.

Římské právo stanovilo jus postliminii pro právní poměry válečných zajatců. Vrátili-li se totiž zajatec (captivus) z válečného zajetí, vstupuje následkem juris postliminii samo sebou opětně v dřívější své postavení právní; dřívější caput obživne opětně, dřívější občan jest zase pak otcem rodiny (pater familias) nebo synem (filius familias) té rodiny, ku které dříve náležel, jest opětně vlastníkem, věřitelem, dlužníkem, jako dříve. Zemře-li zajatec v zajetí, umírá jako otrok.

Postliminium v nynějším mezinárodně-právním významu vzalo na se však formy daleko více změněné, a nelze ho již vtěsnati do onoho rámce, do kterého uzavřen byl pojem tento dle práva římského, poněvadž válečné zajetí nedopouští nijakých změn v občanském postavení, a právech, jichž válečný zajatec nabyl v mateřské zemi své, nebo která jemu jako občanu zemi té přísluší. Postliminium jest nyní všeobecným obživením a znovuzřízením právního stavu porušeného mocí válečnou tím, že

přestane nepřátelské obsazení země, třeba nedošlo k uzavření míru. Postliminium zakládá se nyní na všeobecně uznané zásadě, že práva jednou nabytá nemohou býti zničena jednostrannou libovůlí, tedy ani mocí nepřátelskou.

II. Druhy postliminia:

1. Postliminium národů a státních mocí. Zmocnil-li se vůdce válečný území nepřátelského zcela nebo z části, avšak opustil je opět před uzavřením míru nebo po uzavření míru, nabývá bez nejmenších pochybností dřívější poměr státní opět moci, ať již nepřítel zemi jen okkupoval, nebo přisvojil si faktickou suverenitu. Každá změna ústavy za invase provedená jest pro dobu příští nezávaznou. Nižádný akt vládní z doby mezitímního panství nemá nároku na podmíněčné uznání a trvání, jakmile postliminium nastoupí. Zcizí-li mezitímní vláda státní vlastnictví, panství (domény), jmění státní a pod., které nejsou soukromým vlastnictvím panovníka nebo rodiny jeho, nemůže zpravidla vrátivši se vláda bráti v odpor zcizení ono.

2. Postliminium osob soukromých a soukromých poměrů. V této příčině vyskytuje se, jak v právu římském již rozeznáváno bylo, dvojí postliminium; jednak totiž ohledně oněch osob, které nepříteli byly podrobeny nebo zajaty, jednak ohledně jich soukromoprávních poměrů. Při tom nesmí se však přehlédnouti, že osobnímu postliminiu přikládá se docela jiný význam dle práva římského a zcela rozdílný význam dle moderního práva válečného. Staré zajetí válečné mělo za následek stav otroctví; válečný zajatec pokládán byl za věc, za práva prostý předmět, nemající způsoblosti k činům a právům, zkrátka za otroka ve smyslu starořímského práva; s otroctvím nedal se však mysliti sám o sobě nijaký občanský poměr právní. Dle dnešního práva válečného spočívá však válečné zajetí toliko ve skutkové suspensi svobody a má též za následek faktickou suspensi výkonu občanských práv v mateřské zemi tím způsobem, že se válečnému zajatci vzhledem k dočasnému nevolnictví odnímá právo vykonávati jeho soukromá a veřejná práva; plné požívání těchto práv nastupuje však samo sebou, jakmile ze zajetí vysvobozen jest; válečný zajatec může v mezech postarat se o výkon, neb aspoň o zachování svých práv soukromých tím, že si zvolí zástupce nebo že jsou k tomu cíli zřízení zástupci od vrchnosti. Všechny řády právní poskytují nyní válečnému zajatci alespoň tétěž ochrany jako nepřítomnému.

III. Rakouské právo poskytuje zvláštních dobrodiní právních všem, kdož nehodami válečnými byli postiženi; tak sprostěn jest nájemce nebo pachtér postižený nehodami válečnými povinnosti zapraviti nájemné nebo pachtovné (§ 1104 o. o. z.), při nejmenším oprávněn jest žádati za přiměřenou slevu tohoto platu (§§ 1105, 1133 o. o. z.), účastenstvím ve službách válečných staví se netoliko početí, nýbrž po dobu onoho účastenství, i pokračování nebo dokončení vydržení nebo promlčení (§ 1496 o. o. z.), ba i dědicové jeho chráněni jsou před újmami promlčení; rozh. ze dne 15. června 1881 č. 5758, sb. č. 8432 vyslovuje zásadu, že promlčení žaloby pro dědice nezvěstného počíná teprve tím okamžikem, kdy splněny jsou podmínky prohlášení za mrtva. Nemůže tedy nižádné právo pohromami válečnými nebo válečným zajetím doznati nějaké újmy a to ani čistě osobní, ani věcné ani obligační právo. Postliminium práv uskutečňuje se však dvojím způsobem: buďto tím, že zajatec válečný opětně nastupuje v práva

jemu v mezičasi odňatá, nebo tím, že opět nabývá předmětů od nepřítele zajatých.

1. Co se tkne veřejných práv, není pochyby o tom, že trvá na dále dřívější stav, pokud stav tento nebyl způsoben zločinným chováním vzhledem k nepříteli. Dle rak. práva pomíjejí však následky všech politických deliktů (velezráda, špehýrství) skončením odpykaného trestu (§ 6 novely k zák. trest. ze dne 15. listopadu 1867 č. 131 ř. z.).

2. Práva rodinná: Je-li otec ve válečném zajetí nepřítomen déle jednoho roku a nedává zpráv o pobytu svém, může býti zbaven moci otcovské nad nezletilými dětmi svými (§ 176 o. o. z.), opatření to, které jeví se nezbytným v zájmu dětí; proto není sporu o tom, že musí v tomto případě moc otcovská opětně obživit, navrátí-li se otec z válečného zajetí, zvláště tehdy, když může soudu poručenskému věrohodně prokázati, že bez viny své nemohl o svém pobytu zprávy podati.

3. Věcná práva k věcem nemovitým nebo ku věcem jim na roveň postaveným řídí se všeobecnými zásadami; jedině držby v mezičasi pozbyté nenabývá se znovu po právu, nýbrž musí se jí opětně dosáhnouti, ježto držba pouze faktem jest. Rak. právo poskytuje však válečnému zajatci více právních prostředků, byla-li mu držba bezprávně odňata, zvláště vnikl-li někdo třetí v držbu za jeho nepřítomnosti nebo vplížil se v ni listivě nebo tajně (§§ 344—347 o. o. z.).

4. Obligační poměry nepodlehnu nijaké změně a potrvají dle nynějšího práva v platnosti své po dobu válečného zajetí, ať byl zajatec věřitelem nebo dlužníkem. Přisvojil-li si nepřítel movité věci, nelze ku platnosti přivésti právo postliminia jen ve příčině oněch věcí, které přešly ve vlastnictví nepřítele podle všeobecného mezinárodního obyčeje nebo jako kořist válečná. Rakouské právo stanoví v § 1044 o. o. z., že škody válečné sluší posuzovati dle předpisů zvláštních. Za poškození, které způsobí nepřátelské tlupy, neposkytuje se náhrada v nížádném případě (nejvyš. rozh. ze dne 5. dubna 1816; dek. dv. kanc. ze dne 16. dubna 1821, sv. 49 sb. zák. pol. str. 115), kdežto dodávky válečné stát musí nahraditi (dodání zásob, oděvů, hotové dávky, poskytnutí prostředků dopravních atd.).

5. Právo na vrácení nepřátelské nebo neutrální lodi zajaté válečnou mocí. Toto právo provésti může:

- a) válečná loď státu válku vedoucího, nebo
- b) lapač, nebo
- c) mužstvo lapené lodi samo, nebo konečně

d) kteroukoli mocí země cizí, kamž lapená loď doraziti může úmyslně nebo náhodou, proti vůli lapačově. Postliminium v tomto případě jest však velice sporno, neboť mnozí vynikající učitelé práva mezinárodního uznávají skutečné nabytí vlastnictví se strany lapačovy, kdežto Bluntschli zastává náhled, že skutečné vlastnictví k takovým lodím může býti lapači přiznáno teprve po předchozím výroku příslušného soudu lapačského. Právem poznamenává Brockhaus: Mají-li vrchu nabytí právní názory novější doby uznané ve většině zemí alespoň pro zmocnění se lodí a statků válečnými loděmi domovského státu, názory to ve vědě se zápalen hájené a všeobecně k tomu se nesoucí, aby odeprána byla vůbec nepřátelské okupaci nějaké věci všechna účinnost právní; nemělo by ani z daleka průchodu jus postliminii, kdyby vyloučeno bylo vlastnické právo nepřítele

ku zajatým lodím, poněvadž postliminium předpokládá, že nastala jakási újma právní, která se má fikcí odstraniti.

Postup (Cesse).

Postupem (cessí) v širším slova smyslu nazývá se každý přechod práva z poměru obligačního pro věřitele vycházejícího na osobu jinou.

Přechod tento se může zakládati buď

I. v souhlasném projevu vůle obou účastněných stran (postup smluvený, postup v užším sl. smyslu) nebo

II. v posledním pořízení věřitele nebo

III. ve výroku soudcovském nebo

IV. ve skutečnostech jiných, s nimiž zákon účinek onen spojuje, aniž by jakého projevu vůle účastníků vyžadoval (postup zákonný — *cessio legis*).

Ad I. Postup smluvený.

1. Rozdíl postupu dobrovolného a nuceného.

Srovnalý projev vůle obou stran postup pohledávky zakládající může buď vycházeti z volného jejich rozhodnutí nebo může spočívat v okolnostech, z nichž po zákonu vzniká pro věřitele povinnost, určitou pohledávku svoji na druhého převést. V případě onom mluví se o *cessio voluntaria* nebo postupu dobrovolném, v případě tomto o *cessio necessaria* čili postupu nuceném.

Jako případy takového postupu nuceného se uvádějí:

a) nabyli-li kdo pohledávky jmenem nebo pro jiného, jest povinen ji tomuto postoupiti (srvn. npř. čl. 368 obch. z.);

b) přijal-li věřitel placení své pohledávky od osoby třetí, jest zavázán postoupiti platiteli svá práva proti dlužníku (§§ 1422 a 1423 o. o. z.);

c) jsou-li s věcí spojeny určité nároky obligační (npř. nároky ze správy), jest scizitel věcí povinen s ní i nároky tyto na nabývatele převést (srvn. Hasenöhrl, *Oblig. Recht* II, str. 187).

2. P o d m ě t.

Subjektem právního jednání *cessí* zakládajícího jest s jedné strany věřitel práva svá přenášející (postupitel — *cedent*), s druhé strany osoba práva ona přejímající (*cessionář*). Dlužník, proti kterému pohledávka postupovaná čelí, nazývá se *debitor cessus*. *Cessionář* musí býti vždycky osobou od debitora rozdílnou, ježto jinak by nebylo lze mluvit o *cessi*, t. j. o převodu pohledávky, nýbrž spíše o jejím prominutí (§ 1445 o. o. z.). Srvn. i rozh. »Gl. U.« č. 7066.

Účastenství debitora při postupu není nikterak třeba, poněvadž jde tu jen o převod práva v tom rozsahu a obsahu, v jakém doposud existovalo, aniž by se tím postavení debitora zhoršovalo. Ovšem že *debitor cessus* je potud interessován, že od provedení *cesse* jest věřitelem jeho *cessionář* a nikoli *cedent*.

Tomuto interesse debitora učiní se za dost t. zv. *denunciací*. (O tom níže.)

3. P ř e d m ě t.

Objektem *cesse* jest jak § 1393 o. o. z. stanoví »každé scizitelné právo«. Však vzhledem k znění ostatních předpisů o *cessi* jednajících i vzhledem k tomu, že zákon o převodu práv jiných (věcných, dědických), na jiném místě pojednává, nutno možnost *cesse* obmeziti toliko na práva věřitelská z poměru obligačního vycházející.